

QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)
MAGISTRAT
DR RACHEL MONTEBELLO B.A. LL.D.

Rikors Nru.: 282/16

Silvio Busuttil

-Vs-

MG Linea Moda Ltd. (C57258)

Illum, 27 ta' Settembru 2021

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors ipprezentat minn Silvio Busuttil fil-21 ta' Novembru, 2016 fejn talab lil din il-Qorti tikkundanna lis-socjeta' konvenuta MG Linea Moda Ltd. (C57258) thallsu l-ammont ta' disat' elef, sitt mija w hamsa w erbghin ewro u hamsa w tmenin centezmu (€9,645.85), ammont lilu dovut bi hlas ta' servizzi ta' awditjar u accountancy rezi minnu lill-istess socjeta' konvenuta fil-kapacita' tieghu ta' accountant u awditur fil-konfront tal-istess socjeta', flimkien mal-ispejjez, l-imghaxijiet u drittijiet legali.

Rat ir-Risposta ta' MG Linea Moda Limited¹ ipprezentata fis-6 ta' Dicembru, 2016 fejn qajmet is-segwenti eċċezzjonijiet:-

¹ Fol. 4.

“Illi d-domandi attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-attur ghar-ragunijiet li gejjin:

- 1. Preliminarjament illi l-kawza proposta mill-attur hija affetta bl-illecitu u bhala tali m’ghandha l-ebda effett u ghandha minnufih titwarrab ai termini tal-Artikolu 987 sa 991 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta’ Malta, kollox kif jigi spjegat dettaljatament waqt it-trattazzjoni ta’ din il-kawza.*
- 2. Minghajr pregudizzju ghall-ewwel eccezzjoni l-attur mhuwiex il-legittimu kontradittur f’dawn il-proceduri kif ser jigi spjegat izjed dettaljatament waqt it-trattazzjoni tal-kawza.*
- 3. Minghajr pregudizzju ghall-ewwel zewg eccezzjonijiet illi l-azzjoni kkontemplata mill-attur hija preskritta ai termini tal-Artikolu 2149(c) tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta’ Malta.*
- 4. Illi minghajr pregudizzju ghall-ewwel tliet eccezzjonijiet is-socjeta’ eccipjenti m’ghandha taghti xejn lill-attur.*

Salv kull eccezzjoni ulterjuri.

Bl-ispejjez kollha kontra r-rikorrenti li minn issa qed jigi nterpellat jersaq ghal-likwidazzjoni u hlas ta’ Danni minnu kkagunati mis-socjeta’ eccipjenti minhabba r-rifjut li lil din tal-ahhar jigu lilha mghoddija lura l-audited accounts u dokumenti ohra li jinsabu fil-pussess tal-attur jew persuni ohra assocjati mieghu liema accounts u dokumenti ghadhom sal-lum ma gewx ritornati lis-socjeta’ esponenti minkejja talbiet ghal dan il-ghan u anke billi l-attur jew persuni minnu mqabba qed jirrifjutaw li jiffirmaw id-dovuta “release” sabiex is-socjeta’ esponenti tkun f’posizzjoni tqabba awditur iehor flok dak li ghandha llum.”

Rat illi din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif preseduta permezz ta’ ordni ta’ assenjazzjoni moghti mis-STO il-Prim Imhallef b’effett mis-16 ta’ Lulju 2018;

Rat it-traskrizzjonijiet tax-xhieda li nstemghu quddiem il-Qorti diversament preseduta u rat il-provi kollha migjuba mill-partijiet;

Semghet ix-xhieda u rat id-dokumenti kollha esebiti;

Rat l-atti kollha;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet ipprezentata mis-soċjeta' konvenuta fl-24 ta' Settembru 2020 fir-rigward tal-ewwel tliet eċċezzjonijiet minnha sollevati fir-Risposta tagħha;

Rat ukoll in-nota ta' sottomissjonijiet responsiva pprezentata mill-attur fit-23 ta' Ġunju 2021;

Rat illi l-kawza thalliet għal-lum sabiex jiġu deċizi l-ewwel tliet eċċezzjonijiet sollevati mis-soċjeta' konvenuta;

Ikkunsidrat;

Il-Qorti hi tal-fehma illi għandha qabel xejn tistharreg u tiddetermina t-tieni eċċezzjoni tas-soċjeta' konvenuta għaliex din tinċidi fuq l-azzjonabbilita' tad-domanda attriċi nnfisha b'dan illi jekk l-eċċezzjoni tintlaqa', jintilef id-dritt tal-azzjoni u l-kawza ma tkunx tista' tissokta.

Izda qabel xejn, għandu jiġi osservat illi għall-Qorti, l-eċċezzjoni kif imfassla ffit tagħmel sens – il-legittimu kontradittur m'huwa hadd hlief il-parti li tkun giet imħarrka in ġudizzju biex twieġeb in kontradittorju għad-domanda tal-attur u żgur li ma jista' qatt jirreferi għall-persuna nnifisha li tkun ipproponiet l-azzjoni. Il-Qorti fehmet illi hu ovvju li dak illi riedet t'fisser is-soċjeta' konvenuta b'din l-eċċezzjoni, huwa illi l-attur Silvio Busutil m'għandux l-interess ġuridiku meħtieġ biex

jippromwovi f'ismu personali, azzjoni għall-ħlas tas-servizzi allegatament reżi u b'hekk hija nieqsa l-legittimita' attiva tiegħu biex iressaq l-azzjoni.

Fis-sentenza tal-Prim Awla tal-Qorti Ċivili tal-15 ta' Lulju 1952 fil-kawża fl-ismijiet **Edgar Baldacchino et vs Rosie Bellizzi et**, ġie ritenut illi:-

“... min jistitwixxi azzjoni jrid bilfors ikollu xi dritt” – l'azione civile non può essere promossa che per far valere un diritto, e da colui a cui il diritto spetti. Mancando l'uno e l'altro di questi requisiti, l'azione è infondata e inammissibile.”

L-interess ġuridiku ta' min jipproponi l-azzjoni ġiet deskritta bħala “*l-mizura ta' l-azzjoni*”² u “*l-baži ta' l-azzjoni*”³ u għalhekk jassumi importanza massima u determinanti mhux biss għall-fini tal-istituzzjoni tal-azzjoni iżda wkoll għat-tkomplija tagħha. Fil-fatt, l-interess ġuridiku, li wara kollox jirradika d-dritt tal-parti attriċi li toqgħod fil-ġudizzju, irid jissussisti tul il-procediment kollu sas-sentenza finali għaliex mitluf dak id-dritt, jintilef ukoll l-obbligu għas-smigh⁴.

Imbagħad, kif ġie riaffermat mill-Qorti tal-Appell f'sentenza reċenti tas-26 ta' Jannar 2018⁵, l-eċċezzjoni tal-interess ġuridiku hija eċċezzjoni ta' natura perentorja u bħala tali hija sollevabbli f'kull stadju tal-proċeduri, anke fi stadju ta' appell, kif ukoll hija ta' portata tant serja fuq l-eżitu, li tista' tiġi sollevata *ex officio* mill-Qorti.

Il-principji li jikkwalifikaw l-interess li għandu f'kull kaz jigi riskontrat fl-attur biex jippromwovi u jsostni l-azzjoni minnu esperita, gew elenkati fis-sentenza ta' din il-Qorti tat-28 ta' Novembru 2003 fil-kawża **Agatha sive Agathina Formosa Gauci v. Dr. Francis Lanfranco et**:-

“(i) l-interess (guridiku) mehtieg irid ikun wiehed dirett, legittimu, kif ukoll attwali;

² Vol. XXXVII Part 2 pagna 608.

³ Vol. XXIX Part1 pagna 89.

⁴ Ara in propositu: Veronique Amato Gauci et vs Marco Zammit et, Appell Civili, deciz 19 ta' Mejju 2004.

⁵ **Emily Stivala et v. Paola Tabone.**

(ii) *l-istat attwali ta' ksur ta' jedd jikkonsisti f'kundizzjoni pozittiva jew negattiva li xxejjen jew tinnewtralizza dritt li jkun jappartjeni lid-detentur jew lil dak li lili jkun misthoqq;*

(iii) *l-interess guridiku fl-attur huwa dak li l-imharrek jirrifjuta li jaghraf il-jedd tal-istess attur u dan billi kull persuna ghandha d-dritt titlob li, fil-konfront taghha, isir haqq jew tigi msewwija ingustizzja li tkun giet maghmula kontriha;*

(iv) *l-interess guridiku irid ikun iwassal ghal rizultat ta' utilita` u vantagg ghal min irid jezercita l-jedd. Jekk l-azzjoni ma tistax twassal ghal tali rizultat ghal min jibdiha, dik l-azzjoni ma tistax tregi;*

(v) *l-interess guridiku jrid jibqa' jissussisti tul il-hajja kollha tal-azzjoni u mhux biss fil-bidu taghha. Jekk l-interess jintemm, il-konsegwenza immedjata tkun li l-imharrek jinheles milli jibqa' fil-kawza;*

(vi) *l-interess tal-attur ghandu jkun jidher mill-att tac-citazzjoni nnifisha. Ghalkemm il-mottiv tal-interess mhux mehtieg li jkun imsemmi fic-citazzjoni, dan ghandu jrrizulta mill-provi jekk kemm-il darba jigi kkuntrastat; ...”⁶*

Ikkunsidrat;

Illi din l-eċċezzjoni tas-soċjeta' konvenuta jidher li hija bbazata fundamentalment fuq l-allegazzjoni illi d-drittijiet u spejjeż reklamati, jekk inhuma verament dovuti, m'humiex dovuti lill-attur Silvio Busuttil iżda lis-soċjeta' Sailon Group Limited jew lil Busuttil Group Limited għaliex – dejjem skont it-teżi vantata mis-soċjeta' konvenuta - huma effettivament dawn l-entitajiet li ħarġu l-fatturi għall-ħlas tal-ammonti pretiżi u mhux l-attur personalment.

Il-Qorti tibda biex tosserva illi hija ma rriskontrat fl-atti l-ebda *letter of engagement* kif imsemmi mill-attur fix-xhieda tiegħu u tosserva wkoll illi kuntrarjament għal dak li

⁶ Ara wkoll is-sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-każ fl-ismijiet **It-Tabib Charles Delicata et vs Alfred Borg** tat-28 ta' Frar 2017:- *“it-talba ta' l-attur titwield mill-vjolazzjoni attwali jew allegata tad-drittijiet tiegħu. Ghalhekk objettivament l-iskop ta` kull kawza huwa sabiex l-attur jerga` jitqiegħed fl-ezercizzju jew tgawdija shiha tal-jeddijiet tiegħu. Il-funzjoni u l-oneru tal-gudikant huwa li jiehu konjizzjoni tat-talbiet attrici u jaccerta ruhu mid-drittijiet ta` l-attur sabiex jasal u jstabilixxi jekk tezistix xi vjolazzjoni ta` l-jedd, kif ukoll jekk ghandhiex issehh it-tnehhija ta` tali vjolazzjoni. ...”*

sostna ripetutament l-attur, ir-Rikors promotur ma kellu mehmuz miegħu ebda dokument kwalsiasi. Kemm hu hekk, m'hemm l-ebda referenza fl-istess Rikors promotur għal xi dokument li kellu jiġi anness miegħu. Effettivament, il-Qorti ma tistax ma tirmarkax illi teżisti konfużjoni sħiħa fost il-fatturi esebeiti fl-atti, anke bejn id-dokumenti esebeiti mill-attur innifsu. Għalhekk sejra, biex tiddetermina l-eżistenza ta' interess ġuridiku fl-attur *de proprio* fl-azzjoni kif proposta minnu bir-Rikors promotur, tagħmel referenza u tistrieħ safejn possibbli, fuq id-dokumenti esebeiti mis-socjeta' konvenuta nnifisha in sostenn ta' din l-eċċezzjoni sollevat minnha stess.

Minkejja din l-osservazzjoni preliminari, għandu jingħad illi wara li fliet l-atti u xhieda, il-Qorti bla tlaqliq tgħid illi ma għandha l-ebda dubju illi effettivament, l-attur Silvio Busutil personalment għandu interess ġuridiku manifest fl-azzjoni għall-ħlas tas-servizzi ta' *accountancy* u awditjar imsemmija fir-Rikors promotur ta' din il-kawża. Din il-konklużjoni waslet għaliha abbażi tas-segwentu konsiderazzjonijiet.

L-attur xehed⁷ illi huwa kien ġie avvicinat f'Awwissu 2012 fejn intalab iwaqqaf il-kumpanija, cioè' s-socjeta' konvenuta, u in segwitu sabiex jagħmel *servicing* ta' din l-istess kumpanija. Dawn is-servizzi kienu jikkonsistu f'*accounting, auditing* ta' taxxa, mili ta' dokumentazzjoni għall-MFSA kif ukoll konsulenza mal-banek. Sostna wkoll illi dawn ġew reżi minnu personalment matul is-snin 2012, 2013 u 2014 u sa Diċembru 2014 huwa kien għadu jipprattika l-professjoni ta' awditur f'ismu personali. Huwa xehed illi kien biss sussegwentement wara li ma baqax jipprattika l-professjoni f'ismu personali li huwa beda juża l-isem Sailon Group u mbağhad, Busutil Group⁸. L-attur, ikkonfrontat bil-fatt illi l-fatturi għall-ħlas reklamat f'din il-kawża, esebeiti mis-socjeta' konvenuta⁹, inħarġu minn Busutil Group of Companies b'talba li l-ħlas isir lil Busutil Group Ltd., jispjega illi peress li l-fatturi li kien hareġ baqgħu ma tħallsux u huwa ma baqax joffri servizzi ta' awditjar f'ismu personali, il-pagament dovut kien qed jingħabar bl-użu tal-isem tad-ditta Busutil Group.

⁷ Xhieda tas-6 ta' Diċembru, 2017; fol. 51 – 53.

⁸ Ara email mibgħut minn David Busutil fl-4 ta' Marzu 2016 fejn jirrizulta li sar rebranding tat-trade name Sailon Group għal Busutil Group

⁹ Dok. CSH, Dok. CSH1 u dokumenti a fol. 9 sa 15 tal-atti.

Fir-rigward, David Busuttil li xehed illi meta l-ammonti pendenti u dovuti lil missieru baqgħu ma thallsux, huwa kien għamel eżerċizzju fuq talba tad-direttur tas-soċjeta' konvenuta sabiex dan tal-aħħar jista' jifhem aħjar l-ammonti pendenti. Dan billi qabad il-fatturi originali li kien ħareġ missieru, hejja riassunt, jew rendikont simplifikat – il-*position statement*¹⁰ - u reġa' ħareġ il-fatturi kollha pendenti taħt it-*trade name* Busuttil Group jew Sailon Group, għaliex dak iż-zmien is-sistema tagħhom kienet diġa' nqalbet fuq l-isem "Sailon". Dawn il-fatturi u statements ġew mgħoddija lis-soċjeta' konvenuta wara li ġie applikat skont fuq l-ammont totali pretiż, bil-ħsieb illi forsi b'hekk jintlaħaq kompromess u l-ammonti pendenti finalment jithallsu. David Busuttil fisser fix-xhieda tiegħu illi s-soċjeta' konvenuta esebiet biss dawk l-istess dokumenti li nħarġu b'riżultat ta' dan l-eżerċizzju li huwa wettaq fuq talba tal-istess soċjeta' konvenuta¹¹ u baqgħet ma produċietx il-fatturi oriġinarjament maħruġa lilha mill-attur.

Il-Qorti tosserva illi x-xhieda tal-attur u ta' David Busuttil fir-rigward mhux biss m'hijiex kontradittorja kif issostni s-soċjeta' konvenuta, iżda ma ġietx kontradetta bi provi kuntrarji u għalhekk ma tqisx li tista' tiskarta l-verzjoni tagħhom fir-rigward. Kemm hu hekk, din il-verzjoni ġiet affermata minn Susan Fiteni li fix-xhieda tagħha kienet kategorika meta fissret illi hija dejjem kienet tara *invoices* maħruġin minn Silvio Busuttil f'ismu proprju u l-fatturi tax-xogħol kollu kienu joħorġu fuq l-istess Silvio Busuttil. Hi xehdet hekk:-

*“Dejjem nikkonferma illi l-fatturi li kont nara jien, dejjem kienu johorġu f'isem Silvio Busuttil u mhux minnu dak li qed jigi sugġerit lili li kienu johorġu f'isem kumpannija ohra.”*¹²

Għalkemm huwa minnu illi r-*requests for payment* u l-*statement of account* esebiti mis-soċjeta' konvenuta nnifisha, inħarġu fuq *letterhead* ta' Busuttil Group of

¹⁰ Dok. CSH.

¹¹ Ara xhieda David Busuttil in kontro-eżami, 21 ta' Marzu 2018.

¹² Fol. 45 u 46. Ix-xhud xehdet li ħadmet għall-attur sal-2013.

Companies, fl-istess waqt, abbażi tal-provi li tressqu mill-attur, il-Qorti ma tistax ma tosservax illi in kwantu fil-fatturi esebiti mis-soċjeta' konvenuta nnifisha¹³, il-pagament gie mitlub li jsir lil Sailon Group Limited u lil Busutil Group Limited¹⁴, m'hijiex attendibbli l-verżjoni li dawn is-servizzi gew reżi mill-attur għan-nom ta' xi waħda jew oħra minn dawn il-kumpanniji stante illi filwaqt li hemm qbil illi r-relazzjoni mal-attur giet terminata fis-sena 2014, mill-provi jirriżulta illi l-kumpannija bin-numru ta' reġistrazzjoni C-63049 bidlet isimha għal Sailon Group Ltd biss fis-17 ta' Frar 2015 filwaqt li kien biss fl-10 ta' Marzu 2016 li isem din il-kumpannija tbiddlet għal Busutil Group Ltd. Għalkemm hu minnu li l-kumpannija bin-numru ta' reġistrazzjoni C-63049 kienet diġa' imwaqqfa u inkorporata qabel is-17 ta' Frar 2015, din kienet reġistrata bl-isem MAR Group Limited u ma kienetx teżisti uffiċjalment bl-isem Sailon Group Ltd jew Busutil Group Ltd. Kemm hu hekk, is-soċjeta' bl-isem MAR Group Ltd. ma tirraffigura mkien fl-atti u l-provi f'din il-kawża u speċifikament, ma tinsab indikata mkien fil-fatturi jew *requests for payment* maħruġin lis-soċjeta' konvenuta. Għaldaqstant, il-Qorti ma tistax tqis bis-serjeta' teżi li s-servizzi pprestati fl-2013 u fl-2014, li l-ħlas tagħhom qed jiġi mitlub fil-fatturi¹⁵, gew reżi minn din il-kumpannija taht xi wiehed mill-ismijiet li kellha matul iż-żmien.

Dan ifisser ukoll illi l-ismijiet Busutil Group u Sailon Group setgħu kienu biss ismijiet ta' ditta jew negozju mingħajr personalita' ġuridika, li kienu jintużaw mill-attur fil-ħidma professjonali tiegħu.

Barra minn hekk, jirriżulta illi l-parti l-kbira mill-fatturi – dejjem dawk esebiti mis-soċjeta' konvenuta stess - jindikaw kjarament illi l-ħlas kellu jsir lil Saviour Busutil bħala l-benefiċjarju. Il-Qorti tqis illi l-fatt illi jista' jkun minnu illi f'uħud mill-fatturi is-soċjeta' konvenuta giet mitluba tħallas lil Busutil Group Limited jew Sailon Group Limited m'huwiex biżżejjed biex ixejjen l-interess ġuridiku tal-attur anke għaliex il-jedd tal-kreditur illi jidderiġi lid-debitur iħallas lil terzi ma jfissirx illi l-persuna li

¹³ Dok. CSH u dokumenti a fol. 9 sa 15 tal-atti.

¹⁴ Ara *requests for payment* fol. 14 u 15.

¹⁵ Ossia *requests for payment* a fol. 14 u 15.

tirċievi l-ħlas tiġi mdaħħla fil-jeddijiet tal-kreditur. Dan il-prinċipju nsibuh fid-dispozzjonijiet tal-Artikolu 1152(1) li jipprovdi: “*Il-ħlas għandu jsir lill-kreditur, jew lill-persuna li jkollha mingħandu, mill-qorti jew mil-liġi, is-setgħa li tirċievi l-ħlas.*” Fuq kollox, ma tressqet l-ebda prova in atti li tikkonvinċi lill-Qorti illi l-effettivament il-kreditu kien ġie assenjat lil xi id-ditta jew kumpannija¹⁶ fosthom Busuttil Group Limited jew Sailon Group Limited u għaldaqstant, ma tistax, f’dan l-istadju preliminari fejn l-istħarriġ tagħha qiegħda tiġi kondotta fil-qafas ta’ eċċezzjoni dwar nuqqas ta’ interess ġuridiku u mhux dwar il-mertu ta’ min effettivament huwa l-kreditur tal-ħlas pretiż, teskludi lill-attur *de proprio* għandu jedd għall-ħlas tal-ammonti pretizi f’din il-kawża.

Fi kwalsiasi każ, dan l-interess ġuridiku tal-attur jkompli jiġi manifestat minn diversi dokumenti ešebiti mill-istess attur, fosthom Dok. MGLM001 li jikkonsisti f’korrispondenza mibgħuta lill-attur personalment mis-soċjeta’ konvenuta, kif ukoll korrispondenza mibgħuta mill-attur personalment għan-nom tas-soċjeta’ konvenuta lil APS Bank Limited, b’diversi kontijiet tan-negozju tagħha annessi¹⁷; Dok. MGLM004, konsistenti f’*annual return* tas-soċjeta’ konvenuta iffirmit b’mod diġitali minn Saviour Busuttil fis-27 ta’ Awwissu 2013¹⁸; Dok. MGLM007 li huwa *Director Report* maħruġ mis-soċjeta’ konvenuta fi-9 ta’ Awwissu 2013, fejn jingħad illi “*The auditor, Silvio Busuttil, has intimated his willingness to continue in office*”, fost dokumenti oħrajn.

Iżda fuq kollox, id-direttur innifsu tas-soċjeta’ konvenuta, Giovanni Briffa, jikkonferma fix-xhieda tiegħu illi kien l-attur Silvio Busuttil li hejja u sottometta d-dokumenti ešebiti bħala Dok. MGLM001 sa Dok. MGLM008 u li kien jaħdem il-kontijiet tas-soċjeta’ konvenuta¹⁹. B’żieda ma’ dan, l-istess Giovanni Briffa xehed li

¹⁶ Ġie eskluż kategorikament mill-attur kif ukoll minn ibnu David Busuttil fix-xhieda tagħhom illi li l-kreditu dovut lill-attur jiġi assenjat lil persuna jew soċjeta’ oħra jew li qatt kien hemm il-ħsieb li d-dritt tal-attur għall-ħlas tal-ammonti pendenti jgħaddu għand terzi. – Ara Affidavit ta’ David Busuttil, ippreżentat fit- 8 ta’ Ġunju 2017.

¹⁷ Ara wkoll fol. 324.

¹⁸ Ara xhieda ta’ Martin Spiteri (15.3.2017), Segretarju tal-Accountancy Board, li kkonferma illi Saviour Busuttil u l-attur Silvio Busuttil huma l-istess persuna.

¹⁹ “*Kien hemm intoppi fejn ma kompliex jaħdmilna Silvio Busuttil ...*”

Silvio Busuttil kien ippresta l-aħħar servizzi tiegħu lis-soċjeta' MG Linea Moda Limited, f'Marzu 2014 u xehed ukoll hekk: “*Għax jiena Silvio kien jieħu hsieb MG Home Interiors, MG Linea Moda u tiegħi personali*” mingħajr ma semma fl-ebda waqt fix-xhieda tiegħu, illi kienet il-kumpannija jew ditta Sailon Group jew Busuttil Group li kienet qiegħda tippresta dawn is-servizzi professjonali lis-soċjeta' konvenuta.

B'żieda ma' dan kollu, il-Qorti tagħmel referenza wkoll għall-ittra datata 1 ta' Settembru 2012²⁰ u dik datata 1 ta' Marzu 2013, entrambi mibgħuta mill-attur *proprio* lil APS Bank Limited għan-nom tas-soċjeta' konvenuta, kif ukoll it-tliet pagamenti li saru mill-istess konvenuta permezz ta' *cheques* intestati lill-attur, mill-istess soċjeta' konvenuta, dokumenti li jkomplu jassodaw l-interess ġuridiku evidenti tal-attur *proprio* fl-azzjoni odjerna kif minnu proposta fil-konfront tas-soċjeta' konvenuta kif ukoll jikkorroboraw il-verżjoni tal-attur illi s-servizzi tiegħu ta' konsulenza, kontabbilita' u awditjar li ġew prestati lis-soċjeta' konvenuta u li l-ħlas tagħhom qed jiġi reklamati f'din il-kawża, ġew hekk prestati minnu u mhux minn kumpannija jew entita' oħra.

Kemm hu hekk, mill-provi u **anke b'referenza biss għall-fatturi u *statement of account* prodotti fl-atti mis-soċjeta konvenuta nnifisha**²¹, il-Qorti fehmet illi s-servizzi li tagħhom l-attur qed jintalab il-ħlas f'din il-kawża ġew reżi minn hadd ħlief l-attur *de proprio* u għalkemm jista' jkun li, kif ingħad, it-talbiet għall-ħlas ħarġu sussegwentement fuq *letterhead* tad-ditta Busuttil Group jew Sailon Group, u li dawn it-talbiet għall-ħlas saru minn ditta jew kumpannija u mhux mill-attur *de proprio*, dan ma jnaqqas assolutament xejn mill-interess tal-attur li jmexxi 'l quddiem b'azzjoni għall-ħlas tal-ammonti dovuti għal dawn is-servizzi, servizzi li m'hux effettivament kontestat li ġew reżi mill-attur innifsu.

Għaldaqstant, it-tieni eċċezzjoni sejra tiġi respinta.

²⁰ Fol. 282.

²¹ Dok. CSH u dokumenti a fol. 9 sa 15 tal-atti.

Ikkunsidrat;

Il-Qorti sejra issa tgħaddi biex tistharreg l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjeta' konvenuta li l-obbligazzjoni għall-ħlas ta' servizzi mertu tal-kawża hija milquta minn kawża illeċita kif imfisser fl-Artikolu 990 tal-Kodiċi Ċivili. L-ewwel darba li s-soċjeta' konvenuta tfisser li eċċezzjoni tagħha għandha wkoll il-fondament fl-Artikoli 10 u l-Artikolu 18A tal-Kap. 281 (Att dwar il-Professjoni tal-*Accountancy*), hija fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha.

Illi l-kawża hija illeċita meta hija pprojbita mil-liġi jew kuntrarja għall-għemil xieraq jew għall-ordni pubbliku²² u jinsab ritenut illi obbligazzjoni li għandha *causa* illeċita, m'hijiex biss m'hijiex protetta mid-dritt ta' azzjoni, imma hija tabilhaqq nulla.

Fis-sentenza tagħha tal-31 ta' Ottubru 2003 fil-kawża fl-ismijiet **Brian Richard Andrews et vs Alfred Borg**, il-Prim'Awla tal-Qorti Civili qalet hekk:-

“Skond l-Art.987 tal-Kap.16 - ‘L-obbligazzjoni mingħajr kawża, jew magħmula fuq kawża falza jew illeċita, m’għandha ebda effett’. Għalhekk din il-Qorti ma tistax tordna lill-konvenuti għall-ezekuzzjoni tal-mandat u cioe` li jittrasferixxu l-fond de quo lill-atturi. Ighid Laurent (Vol.XXVII Para.402) – “Quando il fatto e` illecito la legge non riconosce alcun effetto alla convenzione; e` una obbligazione fondata su causa illecita, poiche` la causa si confonde con l` oggetto dei contratti; e quando la causa e` illecita l` obbligazione e` inesistente e non puo` avere alcun effetto”

Is-soċjeta' konvenuta fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha tibda biex tagħmel referenza għall-Artikolu 10 tal-Kap. 281 u tikkontendi illi b'applikazzjoni ta' dan il-provvediment legali, *“biex ditta tal-accountancy tezercita l-prattika ta' ditta ta' awditjar, din tkun mehtiega li jkollha bħala wiehed mill-iskopijiet ewlenin tagħha l-prattika ta' awditjar u għandha tadempixxi dawk il-kondizzjonijiet kollha li jistgħu jiġu preskritti f'direttivi mahruġin mill-Bord.”*

²² Art. 990 tal-Kap. 16.

L-Artikolu 10 tal-Kap. 281 jipprovdi hekk:-

(1) Meta żewġ persuni jew aktar ikunu bi ħsiebhom jaħdmu flimkien bħala accountants, huma jistgħu jiffurmaw ditta ta' accountancy li jkollha bħala wieħed mill-iskopijiet ewlenin tagħha l-prattika tal-accountancy:

Iżda biex ditta tal-accountancy teżercita l-prattika ta' ditta tal-awditjar din tkun meħtieġa li jkollha bħala wieħed mill-iskopijiet ewlenin tagħha l-prattika tal-awditjar u għandha tadempixxi dawk il-kondizzjonijiet l-oħra li jistgħu jiġu preskritti f'direttivi maħruġin mill-Bord taħt dan l-Att minn żmien għal żmien:

Iżda wkoll ditta tista' tipprovdi servizzi oħra bla ħsara għall-konformità f'kull waqt mar-regoli dwar xettiċiżmu, l-indipendenza u l-etika professjonali stabbiliti fil-Kodiċi ta' Etika u f'kull regolament, direttiva jew linja gwida oħra maħruġin skont l-artikolu 8.

Is-soċjeta' konvenuta tissottometti illi mill-provi jirriżulta illi filwaqt illi kienet is-soċjeta' tal-attur, Busutil Group Limited, li qabel kienet reġistrata taħt l-isem Sailon Group Limited, li “kienet irrendiet is-servizzi ta' accountancy u ta' awditjar u li kienet qed tirreklama l-ħlas għas-servizzi minnha reżi”, l-iStatut ta' din is-soċjeta'²³ jistipola illi l-oġġett ewlieni tal-kumpannija “shall be to provide Technology and Business Management Consulting and other related activities”. Madanakollu, il-Qorti tosserva minnufih illi, kif diġa' ġie stabbilit iktar qabel fil-konsiderazzjonijiet marbutin mat-tieni eċċezzjoni tas-soċjeta' konvenuta, huwa eskluż mill-provi li s-servizzi ta' accountancy u awditjar li l-ħlas tagħhom qed jintalab f'din il-kawża, ġew prestati mis-soċjeta' Sailon Group Ltd (li sussegwentement bidlet isimha għal Busutil Group Ltd). Dan għaliex il-kumpannija MAR Group Ltd, bin-numru ta' reġistrazzjoni C-63049, bidlet isimha għal Sailon Group Ltd biss fis-17 ta' Frar 2015 filwaqt li kien biss fl-10

²³ Dok. CG1 esebit a fol. 158 tal-atti : kopja tal-istatut u l-artikoli tal-assoċjazzjoni tas-soċjeta' Busutil Group Ltd.

ta' Marzu 2016 li isem din il-kumpanija gie mibdul għal Busuttil Group Ltd: dan kollu **in segwitu** ghat-terminazzjoni tar-relazzjoni bejn il-partijiet u t-twaqqif tal-prestazzjoni tas-servizzi ta' awditjar u *accountancy* li l-hlas tagħhom qed jiġi mitlub f'din il-kawża, fis-sena 2014. Gie stabbilit ukoll illi l-ismijiet Sailon Group u Busuttil Group kienu biss ismijiet tan-negozju u mhux ditti ta' *accountancy* jew awditjar, ismijiet li lanqas jirriżulta li kienu jintużaw mill-attur matul il-perijodu tar-relazzjoni professjonali bejn il-partijiet. Kif stabbilit mix-xhieda tal-attur, dak iż-żmien, sa Diċembru 2014, huwa kien jipprattika l-professjoni ta' *accountant* u awditur f'ismu proprju²⁴.

Għaldaqstant, l-oġġetti dikjarati fl-Istatut bħala l-iskop ewlieni tal-attività kummerċjali tal-kumpanija Sailon Group Limited jew Busuttil Group Limited, ma jista' jkollhom l-ebda relevanza għall-fini tal-ewwel proviso tal-Artikolu 10(1) tal-Kap. 281 il-kumpanija bin-numru C-63049 ma tirraffigura mkien matul il-perijodu tal-prattika ta' *accountancy* u awditjar mertu ta' din il-kawża. Dan ifisser illi l-iskopijiet u oġġetti tal-attività kummerċjali ta' din il-kumpanija huma wkoll immaterjali għad-determinazzjoni dwar jekk is-servizzi prestati lis-soċjeta' konvenuta ġew hekk prestati kontra l-liġi²⁵.

Izda barra minn hekk, jiġi osservat ukoll illi imkien mill-provi ma jirriżulta illi fiż-żmien li ġew reżi s-servizzi ta' awditjar u *accountancy* mertu tat-talba għall-hlas, l-attur kien ifforma ditta ta' *accountancy* jew ditta ta' awditjar ma' persuna ohra u kien qiegħed jaħdem flimkien ma' persuna ohra jew persuni ohrajn, kif prospettat fl-imsemmi provvedimenti legali. Effettivament, hija nieqsa l-prova tar-rekwiżit essenzjali ta' “*zewġ persuni jew aktar [li] jkunu bi hsiebhom jaħdmu flimkien bħala accountants*” kif del resto inhuwa meħtieġ mil-liġi biex l-ismijiet tan-negozju Busuttil Group jew Sailon Group, jitqiesu bħala “*ditta*” għall-fini tal-Kap.

²⁴ Dan huwa ulterjorment affermat mill-email Dok. KG, fol. 49.

²⁵ Fir-rigward, għandu jiġi osservat ukoll illi mid-dokument li esebiet is-soċjeta' konvenuta nnifisha – Dok. CG1 – jirriżulta illi meta l-kumpanija bin-Numru C-63049 biddlet l-isem minn Sailon Group Ltd. għal Busuttil Group Ltd, l-istatut eżistenti sa dak iż-żmien gie mħassar u gie sostitwit bl-istatut il-ġdid li tagħmel referenza għaliha s-soċjeta' konvenuta in sostenn tal-ewwel eċċezzjoni tagħha mingħajr, iżda, ma ressqet prova tal-Istatut anteedenti tal-kumpanija biex jintwera li l-oġġetti jew skopijiet tagħha kienu identiċi għal dawk dikjarati fl-Istatut il-ġdid, Dok. CG1.

281. Jingħad ukoll illi huwa eskluż illi Susan Fiteni kienet tiffirma parti minn xi ditta ta' *accountancy* jew awditjar flimkien mal-attur, għaliex fix-xhieda tagħha għamiltha ċar li hija *self-employed* u li x-xogħol u l-fatturi kollha kienu joħorġu fuq Silvio Busuttil u mhux f'isem xi kumpanija²⁶. Fuq kollox, mix-xhieda ta' Martin Spiteri ġie ppruvat illi l-attur għandu *warrant* biex jipprattika l-professjoni ta' accountant kif ukoll biex jagħti servizzi ta' awditur, **mingħajr ebda riżerva jew limitazzjoni f'dan il-warrant jew fil-modalitajiet ta' prattika ta' dawn iż-żewġ professjonijiet.**

Għall-kompletezza, fir-rigward tas-sottomissjoni tas-soċjeta' konvenuta fin-nota tagħha illi ma ngābitx prova illi s-soċjetajiet Sailon Group u Busuttil Group kienu awtorizzati mill-awtorita' kompetenti jew kienu jissodisfaw il-ħtiġiet oħrajn tal-liġi fil-Kap. 281, biex joffru servizzi ta' *accountancy* jew awditjar lis-soċjeta' konvenuta, il-Qorti tqis li filwaqt illi kif appena stabbilit, hija nieqsa l-prova illi l-imsemmija ismijiet tan-negozju kienu jikkostitwixxu "*ditta*" għall-finijiet tal-Kap. 281, f'kull każ hija s-soċjeta' konvenuta nnifisha li messet ressqet il-provi meħtieġa biex turi li l-allegat ditta ma kienetx kwalifikata biex tipprattika l-*accountancy* jew l-awditjar.

Fir-rigward, imbagħad, tal-Artikolu 18A tal-Kap. 28, li s-soċjeta' konvenuta tagħmel referenza għalih fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha in sostenn tal-argument illi l-attur qatt ma seta' legalment jipprovdiha servizzi ta' *accountancy* u, fl-istess waqt, servizzi ta' awditjar, dan jipprohibixxi l-forniment ta' servizzi mhux tal-awditjar lil entita' ta' interess pubbliku. Fost dawn is-servizzi mhux ta' awditjar projibiti, is-subartikolu (2) tal-Artikolu 18A jinkludi servizzi fiskali relatati mat-tnejjja tal-formoli tat-taxxa u żamma tal-kotba u tnejjja tar-rekords kontabilistiċi u dikjarazzjonijiet finanzjarji. Mill-provi jirriżulta li dawn is-servizzi kienu jiġu prestati mill-attur lis-soċjeta' konvenuta b'żieda mas-servizzi ta' awditjar²⁷.

²⁶ Imbagħad mill-provi jirriżulta illi David Busuttil, bin l-attur, huwa inġinier mhux accountant jew awditur.

²⁷ Ara xhieda ta' Susan Fiteni kif ukoll dokumenti mmarkati Dok. MGLM005, fost oħrajn.

Madanakollu, il-Qorti tosserva mhux biss illi ma ġiex ippruvat li s-servizzi li l-ħlas tagħhom qed jintalab f'din il-kawża ġew prestati "*statutorjament*" jew illi s-soċjeta' konvenuta hija "*entità ta' interess pubbliku*"²⁸, talli din id-dispozzjoni legali ġiet miżjuda fl-Att dwar il-Professjoni tal-*Accountancy* permezz tal-Att XXXVI tal-2016. Għalhekk, stabbilit illi l-attur ippresta servizzi ta' awditjar u kontabbilita' ferm qabel l-introduzzjoni fis-seħħ ta' din id-dispozzjoni legali, il-projibizzjoni invokata mis-soċjeta' konvenuta ma tolgotx il-forniment tas-servizzi prestati mill-attur.

Konsegwentement, billi ma jirriżultax il-vjolazzjoni tad-divjet impost mil-liġi fil-prestazzjoni tas-servizzi ta' awditjar u *accountancy* mertu ta' din il-kawża, żgur li l-obbligazzjoni għall-ħlas ta' dawn is-servizzi m'hijiex mibnija fuq kawża illeċita skont kif imfisser fl-Artikolu 990 tal-Kodiċi Ċivili.

In konkluzjoni, kwantu għall-allegazzjoni tas-soċjeta' konvenuta, fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha, li l-operat tal-kumpanniji Sailon Group Limited u Busuttil Group Limited huwa "*affettwat mill-illegittimità*" il-Qorti tirribadixxi illi mkien ma ġie riskontrat fl-atti xi prova illi dawn il-kumpanniji jew xi waħda minnhom operaw bi ksur tal-Att dwar il-Professjoni tal-*Accountancy*, proprju għaliex ma jirriżultax li dawn il-kumpanniji jikkostitwixxu ditta ta' *accountancy* għall-fini tal-liġi fil-Kap. 281 jew kienu joperaw b'ħala tali, wisq inqas kienu ditta ta' *accountancy* li teżerċita l-prattika ta' ditta ta' awditjar. Għalhekk, m'huwiex ippruvat illi l-obbligazzjoni tal-ħlas għal dawn is-servizzi, in kwantu m'humwiex servizzi forniti minn ditta ta' *accountancy* jew ditta tal-awditjar, u lanqas servizzi forniti minn xi waħda mill-kumpanniji appena msemmija, hija magħmula minn kawża illeċita.

Għaldaqstant, l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjeta' konvenuta m'hijiex tajba u qiegħda tiġi respinta.

Ikkunsidrat;

²⁸ "*Entità ta' interess pubbliku*" hija definita fl-Artikolu 2 tal-Kap. 281 b'ħala "*entità regolata mid-dritt ta' Stat Membru li t-titoli trasferibbli tiegħu huma ammessi għan-negożjar f'suq regolat minn kwanunkwe Stat Membru ...*"

Fit-tielet eċċezzjoni tagħha, is-soċjeta' konvenuta teċċepixxi l-preskrizzjoni tal-azzjoni u tinvoka in sostenn tal-eċċezzjoni, l-Artikolu 2149(ċ) tal-Kodiċi Ċivili. Din il-preskrizzjoni ggħib l-estinzjoni tal-azzjoni b'għeluq ta' sentejn fil-każ ta':

ċ) l-azzjonijiet tal-avukati, prokuraturi legali, nutara, arkitetti u inginieri ċivili, u persuni oħra li jeżerċitaw professjonijiet jew arti liberali oħra, għad-drittijiet tagħhom u għall-ispejjeż li jkunu għamlu..."

Illi n-natura ta' azzjoni hija determinata mit-tfassil tal-att promotur li bis-saħħa tiegħu tinfetaħ il-kawża u f'dan il-każ, minn qari tar-Rikors promotur, huwa evidenti illi l-attur sejjes l-azzjoni tiegħu fuq l-għoti ta' servizzi professjonali kontra obbligu ta' ħlas. L-azzjoni għaldaqstant ssib il-fondament tagħha fuq il-kawżali ta' ksur tal-obbligu da parti tas-soċjeta' konvenuta billi skont l-attur, hija naqset li tħallsu għas-servizzi li huwa pprestalha matul il-perijodu relattiv. Effettivament, l-azzjoni li mexxa 'l quddiem l-attur tirrigwarda pretensjoni ta' ħlas għal servizzi professjonali ta' *accountancy* u awditjar mogħtija minnu lis-soċjeta' konvenuta fis-snin 2012, 2013 u 2014 u dan skont kif jirriżulta mid-dokumenti esebiti mis-soċjeta' konvenuta nnifisha²⁹. Mhux kontestat illi dawn is-servizzi professjonali ngħataw fuq talba tas-soċjeta' konvenuta.

Billi iż-żmien tal-preskrizzjoni jrid jitqies b'referenza għall-azzjoni kif imfassla – u fil-każ in diżamina l-azzjoni odjerna hija għall-ħlas ta' servizzi professjonali mogħtija fuq bażi kontinwa matul is-snin 2012, 2013 u 2014 - il-Qorti għandha tistħarreg qabel xejn jekk l-artikolu tal-preskrizzjoni li jkun gie eċċepit mis-soċjeta' konvenuta f'dan il-każ ikunx jgħodd għaċ-ċirkostanzi tal-azzjoni.

Jinsab paċifikatament ritenut³⁰ illi meta l-konvenut jeċċepixxi l-preskrizzjoni, il-Qorti qabel xejn trid teżamina jekk il-preskrizzjoni eċċepita hijiex opponibbli għat-talba u

²⁹ Dok. CSH, Dok. CSH1 u dokumenti a fol. 10 sa 15 tal-atti.

³⁰ **Fenech Plant Hire Limited vs P. Montebello** – Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri), deciza 13 ta' Marzu 2009.

għall-azzjoni kif imfassla u, f'każ affermattiv, għandha tipproċedi biex tiddetermina data li minnha għandu jitqies li dak it-terminu preskrittiv beda jiddekorri (jekk il-preskrizzjoni m'hijiex altrimenti sospiża ai termini tal-Artikoli 2123 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili) kif ukoll jekk dak it-terminu, jekk ikun iddekorra, ġiex interrott għal motiv prospettat mil-liġi u dedott mill-parti kontra min ġiet sollevata l-eċċezzjoni.

Jinsab ukoll assodat illi meta l-Qorti tiddetermina li l-preskrizzjoni partikolari eċċepita mill-konvenut, m'hijiex dik applikabbli għall-azzjoni, m'huwiex kompitu tagħha li tindaga u tistabilixxi hija stess liem'hija l-preskrizzjoni applikabbli, għaliex huwa vjetat it-tqanqil u applikazzjoni *ex officio* mill-Qorti tal-preskrizzjoni³¹. In-natura odjuża tal-eċċezzjoni tesigi wkoll li tingħata interpretazzjoni u tifsira restrittiva tal-eċċezzjoni, b'mod illi kull dubju dwar l-applikabbilita` taż-żmien preskrittiv minn dak li jirriżulta mill-atti, għandu jmur kontra l-eċċipjenti tal-preskrizzjoni.

In tema ingħad hekk:-

“In kwantu għal min jispetta li jressaq il-prova mehtiega, fir-rigward tal-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, hija regola ewlenija fil-procedura li, l-prova li l-azzjoni hija preskritta trid issir minn min iqanqal l-eċċezzjoni (l-konvenut), u għalkemm il-parti attrici tista' tressaq provi biex tittanta xxejjen dawk tal-parti konvenuta, billi tmeri li għadda z-żmien, jew billi ggib 'il quddiem provi li juru li l-preskrizzjoni kienet sospiża jew interrotta, il-piż jaqa' principalment fuq min jallega l-preskrizzjoni. Hi l-parti mharrka li trid tipprova li l-parti attrici għaddielha z-żmien utli biex tressaq il-kawza, u dan minn meta dik il-kawza setgħet titressaq (Ara f'dan is-sens is-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili, tat-30 ta' Ottubru, 2003, fil-kawza fl-ismijiet Stencil Pave (Malta) Ltd v. Dr. Maria Deguara noe.) Inghad għalhekk ukoll li meta konvenut jeċċepixxi l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, imiss lilu li jipprova li t-terminu tal-preskrizzjoni jkun għalaq jew skada ... Iżda jekk dan jigi ppruvat, imiss imbagħad lill-attur li jipprova illi l-kors tal-preskrizzjoni kien ġie validament interrott u f'dan is-

³¹ Artikolu 2111 tal-Kodiċi Civili

*sens hija s-sentenza Paolo Calleja v. Luigi Vella (Appell Civili deciza fil-15 ta' April 1964)*³²

Fil-każ li din il-Qorti għandha quddiemha, is-soċjeta' konvenuta qajmet il-preskrizzjoni taht l-Artikolu 2149(ċ) tal-Kodiċi Ċivili li jirregola l-azzjonijiet ta' persuni professjonisti għad-drittijiet tagħhom u għall-ispejjeż li jkunu għamli. Fost dawn il-professjonisti, il-Qorti tqis li hemm l-awdituri u l-persuni li jipprattikaw il-professjoni ta' *accountancy* u fil-fehma tagħha, iż-żmien preskrittiv li jgħodd f'azzjoni bħal dik li għandha quddiemha llum, huwa iż-żmien ta' sentejn maħsub fl-Artikolu 2149(ċ). Applikat għal dan id-dispost tal-Artikolu 2137 tal-Kodiċi Ċivili, li jipprovdi li l-preskrizzjoni tibda tgħaddi minn meta l-azzjoni tkun setgħet issir bla ma jittiehed qies tal-istat jew tal-kundizzjoni tal-persuna li lilha dik l-azzjoni tmiss.

L-awturi Baudry-Lacantinerie u Tissier f'dan ir-rigward jgħallmu li:

“Quanto alla prescrizione estintiva, il suo corso comincia in principio a partire dal giorno in cui é nato il diritto o l'azione che é destinata ad estinguere...”.

Igħidu wkoll illi :-

*“La prescrizione estintiva in materia di diritti eventuali non decorre evidentemente se non dopo il verificarsi dell'evento che fa nascere il diritto rimasto fin allora puramente eventuale”*³³;

Fil-każ in diżamina, ma giet riskontrata l-ebda prova min-naħa tas-soċjeta' konvenuta li kien hemm xi ċirkostanza lil hinn mill-volonta' tagħha li zammitha milli tmexxi 'l quddiem l-azzjoni għall-ħlas. Inoltre, il-Qorti tosserva illi mill-atti ma jirriżultax li l-partijiet qatt kienu fteħmu li l-attur kellu jithallas wara perijodu miftiehem ta' żmien jew wara li jsir ċertu xogħol ta' awditjar jew *accountancy* pre-stabbilit. Għall-

³² **Carmu Limited (C18879) v. Joseph Cachia** – deciza mill-Qorti tal-Appell 29.3.2019.

³³ cfr. Trattato Teorico-Pratico di Diritto Civile: Della Prescrizione (Cap XII, §364 , pag. 279)

kuntrarju, mill-atti jidher li, kull tant żmien, wara li l-attur ikun ippreżenta “*requests for payment*” lis-soċjeta’ konvenuta, din tal-aħħar kienet tagħmel xi pagament akkont. Il-liġi tgħid li, fil-każ tal-prestazzjonijiet professjonali, iż-żmien minn meta tibda miexxa l-preskrizzjoni tas-sentejn jibda minn dakinhar tal-konsult, att jew xogħol ieħor³⁴ b’mod illi kull forniture tikkonsisti f’negozju separat u indipendenti. Minn dan isegwi illi ż-żmien tal-preskrizzjoni f’dan il-każ kien jibda jgħaddi minn kull darba li l-attur ta l-konsulti jew ippresta s-servizzi tiegħu, biż-żmien tal-preskrizzjoni jitqies li jgħodd minn dakinhar li gie reż is-servizz partikolari li għalih qed jiġi reklamat il-ħlas u mhux minn meta l-attur iddeċieda li jitlob il-ħlas formalment. Fil-fehma tal-Qorti, id-data tat-talba għall-ħlas hija immaterjali għall-fini tad-determinazzjoni tad-data li minnha l-azzjoni setgħet tiġi eżerċitata, cioè’ d-data minn meta l-preskrizzjoni għandha titqies li bdiet tiddekorri, għaliex dak li huwa relevanti huwa **d-data meta gie effettivament reż is-servizz jew forniture li tat lok għall-obbligu tal-ħlas.**

Ikkunsidrat;

L-attur jilqa’ għal din l-eċċezzjoni billi jikkontendi illi l-preskrizzjoni applikabbli hija dik ta’ ħames snin minħabba dak maħsub fl-Artikolu 2152(2) tal-Kodiċi Ċivili. Dan jipprovdi illi f’każ li l-kreditu jkun pretiż f’każ ta’ kontinwazzjoni ta’ fornituri, kunsinni, xogħolijiet, servizzi, jew qadi ieħor u l-kreditu jkun jirriżulta minn kont aċċettat mid-debitur jew minn dikjarazzjoni oħra tad-debitur bil-miktub, l-azzjoni ma taqax bi preskrizzjoni ħlief bl-egħluq ta’ ħames snin li jibdew mid-data ta’ dak il-kont jew ta’ dik id-dikjarazzjoni. L-attur isostni illi l-pagamenti li saru akkont tal-prestazzjonijiet professjonali reżi minnu, permezz ta’ diversi *cheques* fosthom l-iktar wieħed reċenti datat 28 ta’ Awwissu 2013, għandhom jiswew bħala “*kont aċċettat*” mis-soċjeta’ konvenuta bil-konsegwenza illi minkejja l-applikazzjoni għall-azzjoni għall-ħlas ta’ dawn is-servizzi, ta’ xi waħda mill-preskrizzjonijiet qosra imsemmija fl-Artikoli 2147 *et sequitur* tal-Kodiċi Ċivili, l-azzjoni ma taqax bl-egħluq taż-żmien tal-preskrizzjoni qasira applikabbli, iżda b’egħluq ħames snin.

³⁴ Art. 2149(3) tal-Kodiċi Civili.

Huwa minnu illi s-servizzi professjonali prestati mill-attur ġew reżi fuq bażi “*ongoing*” u kien hemm kontinwazzjoni tal-istess servizzi fuq bażi frekwenti u li dawn issoktaw fuq medda ta’ sentejn sħaħ, kif del resto jidher mid-diversi fatturi maħruġin mill-attur li fihom *entries* dwar xogħolijiet varji ta’ konsult, kontabbilita’, awditjar u oħrajn. Madanakollu, il-Qorti bla tlaqliq tgħid illi **ma tistax taqbel mal-attur illi l-pagament magħmul mid-debitur akkont ta’ servizzi li jissoktaw, jista’ jitqies bħala l-aċċettazzjoni tal-kont jew bħala dikjarazzjoni bil-miktub ta’ aċċettazzjoni tal-kreditu pretiz mill-attur u reklamati f’din il-kawża.** Huwa assodat in materja illi l-aċċettazzjoni tal-kreditu da parti tad-debitur irid jirriżulta b’mod inekwivoku b’xi sura ta’ għarfien tal-kreditu pretiż jew dikjarazzjoni bil-miktub mid-debitur li tistqarr l-istess kreditu, bħal per eżempju, annotazzjoni dwar id-debitur fil-kontijiet tas-soċjeta’ konvenuta. **Iżda żgur ma jistax jingħad li l-pagamenti akkont ta’ servizz - liema pagament ikun ġie mbagħad, allokat mill-kreditur lil partita ta’ xogħol partikolari - isarrfu f’għarfien tal-kreditu kollu pretiż. *Multo magis* fil-każ in diżamina fejn ma jirriżultax illi l-pagamenti li ressaq prova tagħhom l-attur, kienu akkompanjati minn xi dikjarazzjoni, wisq inqas rikonoxximent, dwar xi pretensjonijiet li kienu għadhom pendenti. Għall-Qorti, is-sempliċi pagament parzjali magħmul akkont ta’ kreditu dovut fuq kontinwazzjoni ta’ fornituri jew servizzi, ma jfissirx illi d-debitur ikun irrikonoxxa b’dikjarazzjoni bil-miktub, il-kreditu kollu pretiz u lanqas li jkun aċċetta l-kont tal-kreditu li jkun għadu pendenti.**

Għall-kuntrarju ta’ dan kollu, il-Qorti hija tal-fehma illi ż-żmien preskrittiv li jgħodd għal din l-azzjoni li għandha quddiemha illum, m’huwiex hliet dak stipolat fl-Artikolu 2149(ċ) tal-Kap. 16, ċioe’ ta’ sentejn liema żmien, kif diġa’ stabbilit, jibda jgħodd minn dak inhar li ġie prestat is-servizz jew ix-xogħol partikolari li qed jintalab il-ħlas tiegħu.

Ikkunsidrat;

Illi jirriżulta illi s-soċjeta' konvenuta għamlet xi pagamenti, inkluż permezz ta' *cheques*, akkont tal-fatturi li kienu jinħarġu għall-ħlas tas-servizzi prestati mill-attur. Dan jirriżulta mill-*istatement of account* Dok. CSH esebit mis-soċjeta' konvenuta³⁵ kif ukoll mill-*istatement* Dok. SBPR08³⁶. **Iżda jirriżulta wkoll illi l-attur akkredita dawn il-pagamenti lil fatturi speċifiċi u ma qieshomx bhala ħlasijiet li saru akkont b'mod ġenerali.** Minn eżami tal-atti huwa ppruvat illi s-soċjeta' konvenuta għamlet pagamenti permezz ta' tliet *cheques* fis-somma ta' €500, €214.80 u €400 u pagament f'kontanti fis-somma ta' €500³⁷. Dawn il-ħlasijiet, kif ġia' ngħad u skont kif jirriżulta mill-*istatement* maħruġ fl-4 ta' Marzu 2014 (Dok. SBPR08)³⁸, jidher li ġew allokati mill-attur akkont³⁹ tal-ammonti mitluba fil-fatturi relattivi indikati fl-imsemmi *statement*: bl-ewwel pagament isir permezz ta' *cheque* datat 20 ta' Ġunju 2013⁴⁰, it-tieni pagament isir fis-6 ta' Awwissu 2013⁴¹ u bl-aħħar pagament isir permezz ta' *cheque* datat 28 ta' Awwissu 2013⁴². Mill-provi ma jirriżultax illi din l-imputazzjoni partikolari tal-ħlas saret għaliex ġie hekk mitluba mis-soċjeta' konvenuta, iżda ma jirriżultax lanqas illi hija ma aċċettatx din l-imputazzjoni espressa tal-ħlas li saret mill-attur anke jekk effettivament, ma jidhrix li l-attur alloka l-pagamenti kollha lill-iktar debiti antiki in linea tar-regoli tal-imputazzjoni tal-ħlas li nsibu fl-Artikolu 1171 tal-Kodiċi Ċivili.

Għall-Qorti din l-imputazzjoni partikolari tal-ħlasijiet akkont li saru mis-soċjeta' konvenut, ifisser illi l-pagamenti magħmula mis-soċjeta' konvenuta jistgħu jitqiesu bhala rikonoxximent tal-kreditu pretiż mill-attur biss kwantu għall-partiti ta' xogħol u servizzi li l-ħlas tagħhom intalab permezz tal-fattura speċifika li lilha ġie imputat il-ħlas. Magħdud dan il-fatt li, kif diġa' ġie stabbilit, il-preskrizzjoni tapplika għal kull partita ta' dejn individwali, il-Qorti tqis illi l-

³⁵ Fol. 9

³⁶ Fol. 174. Datat 4/3/2014.

³⁷ Ara Dok. SBPR08, fol. 174, *entry* tal-31 ta' Lulju 2013.

³⁸ Fol. 174.

³⁹ "Payment on Account". Sar ukoll pagament f'kontanti akkont tal-fattura SB20182, fil-31 ta' Lulju 2013 – fol. 174, Dok. SBPR08.

⁴⁰ Fis-somma ta' €500, ara Dok. SBPR08 (*statement*) u *cheque* Dok. SBPR09 a fol. 175.

⁴¹ *Cheque* fis-somma ta' €214.80 – Dok. SBPR10, fol. 176.

⁴² Fis-somma ta' €400, Dok. SBPR11, fol. 177.

pagamenti akkont effettwati mis-soċjeta' konvenuta iservu bħala interruzzjoni jew ksur tal-preskrizzjoni biss kwantu għall-azzjoni għall-hlas tal-bilanc li baqa' pendenti fuq dik il-fattura partikolari wara li jinqata' l-hlas parzjali⁴³, ċioe' il-fattura SB130046⁴⁴.

Jiġi osservat illi l-partijiet jaqblu u l-attur, speċifikatament, xehed illi r-relazzjoni professjonali bejniethom intemmet f'Marzu 2014 meta l-attur ippresta l-aħħar servizzi favur is-soċjeta' konvenuta. Dan huwa sostanzjat mill-*statement of account* esebit mill-attur stess (Dok. SBPR08) li jindika l-aħħar *entry* bħala 4 ta' Marzu 2014. Huwa minnu illi fl-atti ġew esebiti *requests for payment* b'*entries* dwar servizzi li jidher li jirreferu għax-xhur ta' wara Marzu 2014 iżda l-Qorti tosserva illi dawn kienu servizzi ta' "*strategy advisory*" u "*projections*"⁴⁵ u għalhekk ma jfissirx illi ġew attwalment reżi f'dawk ix-xhur partikolari anke għaliex **kien l-attur innifsu li afferma darbtejn fix-xhieda tiegħu⁴⁶ li s-servizzi baqgħu jingħataw sa Marzu 2014. *Multo magis* meta wiehed jiftakar illi skont kif xehed David Busuttil, l-*entries* dettaljati saru minnu ħafna żmien wara li s-servizzi ġew attwalment reżi, f'tentattiv li jintlaħaq kompromess mas-soċjeta' konvenuta biex tħallas il-pendenzi dovuti.**

Iżda anke kieku wiehed kellu jimxi mal-aħħar pagament effettwat mis-soċjeta' konvenuta akkont tas-servizzi provduti mill-attur li sar fit-28 ta' Awwissu 2013, dan iservi biss biex jinterrompi l-preskrizzjoni f'dik id-data bil-konsegwenza li ż-żmien għall-preskrizzjoni jerga' jibda jiddekorri minn dakinhar. Kif stabbilit, dan iż-żmien huwa ta' sentejn u għalhekk, kwantu għas-servizzi reżi sat-28 ta' Awwissu 2013, iż-żmien għall-preskrizzjoni għalaq fit-28 ta' Awwissu 2015. Kwantu għal dawk is-servizzi li ġew reżi in segwitu għat-28 ta' Awwissu 2013 u sal-4 ta' Marzu 2014, kull partita ta' dejn dovut għas-servizz relattiv taqa' preskritta bl-egħluq ta' sentejn mid-data li fiha ġie reż is-servizz bir-riżultat li fl-aħjar ipotesi għall-attur, l-iktar data

⁴³ Il-fatturi SBPR01 (ref. SB120182 datat 12/11/2012) u SBPR04 (ref. SBD130023 datat 28/08/2013), a fol. 167 u 170 rispettivament, ġew saldati pjenament bl-allokkazzjoni tal-pagamenti kif magħmul mill-attur skont *statement* SBPR08 (fol. 174).

⁴⁴ Dok. SBPR02, fol. 168. Invoice datata 11/3/2013.

⁴⁵ Ara *request for payment* a fol. 14 u fol 88, u Dokument C7, *request for payment* a fol. 33.

⁴⁶ Ara xhieda tal-attur 6 ta' Diċembru 2017 u Affidavit Dok. SBPR13, ipprezentat fit-28 ta' Marzu 2019, fol. 166.

mgebbda li fiha ż-żmien tal-preskrizzjoni jista' jitqies li għalaq, hija l-4 ta' Marzu 2016.

Jispetta għalhekk lill-attur iressaq prova illi dan iż-żmien gie interrott bi hlas akkont jew b'mezz ieħor li jiswa għall-ksur tal-preskrizzjoni. Effettivament, l-attur ressaq prova huwa interpella lis-soċjeta' konvenuta permezz ta' ittra għudizzjarja pprezentata fis-27 ta' Lulju 2016 għall-hlas tas-somma bilanċjali li kienet baqgħet pendenti u li giet reklamata f'din il-kawża, liema att gie notifikat lill-istess soċjeta' konvenuta fis-7 ta' Settembru 2016⁴⁷. **Iżda hawnhekk, jirriżulta b'mod evidenti illi ż-żmien ta' sentejn sija mid-data li fiha ġew reżi s-servizzi li baqgħu ma thallsux u sija wkoll mid-data tal-aħhar interruzzjoni taż-żmien meħtieġ għall-preskrizzjoni⁴⁸, kien diġa' laħaq iddekorra qabel giet ipprezentata din l-interpellazzjoni għudizzjarja għall-hlas.**

Il-Qorti tosserva illi anke jekk għal mument, minhabba l-kwantita' ta' kontijiet differenti esebiti in atti fi forom varji u b'divergenzi bejniethom, wieħed kellu jaċċetta illi l-aħhar servizzi li ġew reżi mill-attur ġew ipprestatu għax-xahar ta' Lulju 2014 “*Business Strategy Advisory for the month of July 2014*”⁴⁹ u għax-xahar ta' Awwissu 2014 kwantu għal “*Accounting (2014) for the months of January to August 2014*”⁵⁰, fi kwalsiasi każ jirriżulta illi dawn l-entries jikkuntrastaw irrikonċiljabbilment maxhieda tal-attur li s-servizzi li huwa ta lis-soċjeta' konvenuta kienu sa Marzu 2014. Il-Qorti ma tistax twarrab din ix-xhieda u fir-rigward tal-kunflitt fil-provi tal-attur fir-rigward, tagħmel referenza għas-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) tad-9 ta' Frar, 2005, fil-kawża fl-ismijiet **Austin Psaila v. Lothar Slabick:-**

“Jibqa' dejjem imperattiv illi l-prova dwar dawn l-istess rekwiziti trid issir mill-attur billi huwa dan li jkun qed jikkontrasta l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni tal-kontroparti. Zgur li mhux mistenni li din il-prova ssir mill-Qorti jew mit-Tribunal li, anzi, ghandu

⁴⁷ Ara kopja legali tal-ittra uffiċjali bin-Numru 1913/2016, fol. 178 (Dok. SBPR12).

⁴⁸ Ćioe' mill-aħhar pagament akkont li sar fit-28 ta' Awwissu 2013.

⁴⁹ Ara Dokument C8 a fol. 35 esebit mill-attur innifsu (€87.50) u

⁵⁰ Dokument A4, fol. 107 u fol. 138 fis-somma ta' €808.74. Ara wkoll l-istess entry fir-request for payment a fol. 13 u fol. 87.

l-kompitu li jiddeciedi “iuxta allegata et probata”. Tajjeb li hawn jigi mfakkar illi, kif drabi ohra deciz, “jekk dwar din l-interruzzjoni hemm konflitt ta’ provi, allura l-konsegwenza m’hiex li ghandha tigi michuda l-preskrizzjoni, imma dik kuntrarja, li ghandha tigi akkolta, peress li l-posizzjoni guridika tkun li mentri jkun fatt li ghadda t-terminu tal-preskrizzjoni, jkun ugwalment fatt illi l-attur ma ssodisfax lill-Qorti li kien hemm interruzzjoni.” (Kollez. Vol. XXX P I p 989). Ghaldagstant dak li hu mportanti hu li r-rikonoxximent allegat mill-attur ikun car u esplicitu (Kollez. Vol. XXXVIII P III p 723);”.

Il-Qorti tirribadixxi wkoll illi huwa immaterjali l-fatt illi l-attur ikun talab il-ħlas għal dawn is-servizzi diversi xhur qabel effettivament twettaq is-servizz u ma għandha l-ebda riżerva biex tikkonkludi illi effettivament, l-azzjoni għall-ħlas setgħet tigi eżerċitata mill-attur minn dakinhar li jkun gie reż is-servizz u mhux mid-data meta għoġbu jagħmel it-talba għall-ħlas. Għalhekk, mhux relevanti l-fatt illi l-attur ħareġ fattura biex jitlob il-ħlas għal servizzi reżi fis-sena 2013 u fis-sena 2014, fil-31 ta’ Dicembru 2014⁵¹ u fis-7 ta’ April 2016⁵².

Dan kollu jwassal lill-Qorti biex tqis illi l-interruzzjoni li saret permezz tal-ittra ġudizzjarja ppreżentata mill-attur fis-27 ta’ Lulju 2016 m’hiex effikaċji bħala interruzzjoni taż-żmien meħtieġ għall-preskrizzjoni għaliex dan iż-żmien li laħaq skada irrimedjabbilment, fl-aħjar ipotesi għall-attur, f’Marzu 2016 bl-egħluq ta’ sentejn mid-data tal-iktar forniture ta’ servizz reċenti.

Il-Qorti in konkluzjoni tosserva wkoll illi s-soċjeta’ konvenuta fl-ebda waqt matul din il-kawża addottat pożizzjoni difensjonali jew ressqet xi eċċezzjoni li hija konfligġjenti mal-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni jew b’xi mod ieħor poġġiet ruħha fi stat ta’ fatt li jirrendi inkompatibbli l-pożizzjoni guridika tiegħu mal-presupposti tal-istitut tal-preskrizzjoni.

⁵¹ Fol. 14, *request for payment* datat 31.12.2014.

⁵² Ara Dokument C8, fol. 35.

“Dan jigri, tipikament, fejn l-attitudni tad-debitur ma tkunx dik tad-difiża tal-ineżistenza tad-debitu jew taċ-ċaħda tad-dritt u l-azzjoni tal-attur, iżda tas-sempliċi kontestazzjoni tal-ammont ... Konformement bhal fil-kaz tal-eċċezzjoni tal-kompensazzjoni, eċċezzjoni konsimili timporta rikonjizzjoni tad-dejn u dan ir-rikonoxximent jinterrompi l-preskrizzjoni, u jimporta wkoll rinunzja għall-preskrizzjoni li tkun gja kompjuta.”⁵³

Il-Qorti fl-istess sentenza appena citata, għamlet referenza għal dak li jgħallem it-Troplong (“Prescrizione” No. 67):-

“... .. quando il debitore senza negare in sostanza di essere tale, si limita a discutere ed impugnare l’ammontare dovuto, vi ha rinunzia tacita alla prescrizione”.

Fil-kaz in diżamina, is-soċjeta’ konvenuta osservat ukoll id-dettami tal-Artikolu 2160 tal-Kodiċi Ċivili illi jiddisponi min irid jipprevalixxi ruhu mill-preskrizzjoni brevi taħt *inter alia*, l-Artikolu 2149 tal-Kodiċi Ċivili, għandu (i) jixhed minn jeddu u (ii) jagħti l-gurament waqt il-kawża li ma hux debitur. Dan, id-direttur tas-soċjeta’ konvenuta, Giovanni Briffa, wettqu meta xehed minn jeddu fit-13 ta’ Frar 2019 u kkonferma li ma għandu jagħti xejn lill-attur.

In vista ta’ dan kollu, il-Qorti ma għandha l-ebda riżerva biex tqis li l-azzjoni tal-attur waqgħet bi preskrizzjoni bl-egħluq ta’ sentejn a tenur tal-Artikolu 2149(ċ) tal-Kodiċi Ċivili mill-interruzzjoni li seħħet mid-data tal-aħħar pagament akkont u konsegwentement, hija tista’ tieqaf hawn mingħajr hteġa li tkompli tindaga dwar il-mertu tat-talba attriċi u tar-raba’ eċċezzjoni sollevata mis-soċjeta’ konvenuta.

Għal dawn il-motivi taqta’ u tiddeċiedi illi filwaqt illi tichad l-ewwel u t-tieni eċċezzjonijiet sollevati mis-soċjeta’ konvenuta fir-Risposta tagħha, tilqa’ t-tielet eċċezzjoni u tiddikjara l-azzjoni attriċi preskritta a tenur tal-Artikolu 2149(ċ)

⁵³ Vide **Peter Busuttil vs Public Broadcasting Services Limited**, deciza fit-28 ta’ April 2004 mill-Qorti tal-Appell, Sede Inferjuri.

tal-Kodiċi Ċivili u konsegwentement tiċhad it-talba tal-attur fir-Rikors promotur.

Kull parti thallas l-ispejjeż tagħha.

DR. RACHEL MONTEBELLO

MAĠISTRAT.